

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus VI. De Litis Contestatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

tuis petit: & Canonistæ comūiter. L. si in rem lata. 1. ff. de rei vind: Añero 2. in actionibus universalibus, & generalibus non esse exprimendam in libello rem. L. si quo ff. de petit. hered. & ibi DD. ut quando petitur hæreditas, aut Ecclesia cum juribus & pertinentiis suis. cap. cum ad sedem. de restit. spoliat, aut quando sunt actiones mandati, tutelæ. L. Licet. C. de jud. & ibid. DD.

C A P U T I V.

DE PROSECVTIONE EIVSDEM
Ordinis.

TITULUS VI.

DE LITIS CONTESTATIONE.

C A S U S.

TYrannus ad exhaurienda cuiusdam opulenti & jaçtabundi bona, sub gravi pœnâ præcepit, ut alicuius litteras edoceret. Ille impossibile ait fore: nisi multum temporis in erudiendo sibi a sino suo concedatur. Petere quantum vellet iustus, decennium impetravit: derisus ab
omni-

omnibus, tanquam rem impossibi-
lem suscepisset. Ille solatus amicos,
nil timeo, inquit: nam interim vel
ego moriar, vel asinus vel Dominus.

Poggius in Facetijs. Quæritur, an suscepti
& non adimpleti operis reus, absque
litis contestatione plecti potuisset?

Resolutio petenda ex num: 5.

II.

Primâ judicii parte expeditâ, secundam
aggredimur à litis contestatione usq;
ad sententiam definitivam exclusivè, quia
hæc inter ea, quæ ad judicium ordinarium
seu plenarium necessariò requiruntur,
principale fundamentum & veluti basis
est, ut propterea quæ præcedunt, non tam
act^o judiciorum propriè dictorum, quàm
eorum præparatoria dicantur, & sint. Et
enim licet judicium in latiori significa-
tione, à citatione legitimè factâ incipiat,
quoad aliquos juris effectus (v. g. quoad
inducendam litis pendentiam ut nihil in-
novari possit, *Clem: 2. ut lite pend.* ad indu-
cendam præventionem, ubi pluribus ju-
dicibus jurisdictio competit, ut singulis &

G

in so-

in solidum *L. si quis postea. 7. ff. de jud: rursum*
 ad perpetuandam jurisdictionem judicis
 delegati, sic ut morte delegantis, ubi se-
 mel facta est citatio, jurisdictione non expi-
 ret: *cap: super questionem de offic: deleg: item*
 ad interruptendam prescriptionem odio-
 sam longissimi temporis 30. scilicet, vel
 40. annorum *L. omnes. C. de prescript: Gall.*
lib: 2. obs: 7. n. 18 (tamen iudicium presse
 proprie sumptum ex com: DD. à litis con-
 testatione incipere dicimus. *cit. cap super*
L. apertissimi C. de jud: L. omnes pœnales ff.
act: & oblig: Et ratio est: quia iudicium, te-
 ste Cajet. ad 2. *secundæ D. Tho: q. 38. a. 1. 1.*
 ctus collationis est, quo iudex utriusque
 partis conditiones ad justitiam & verita-
 tem conferens, ex illa collatione eligit, de-
 terminat, ac pronunciat, atqui in citatio-
 ne collatio nulla esse potest, quandoque
 dem hæc non sit, nisi petente actore
 contradicente reo, & in certaminibus ne-
 gotii, ut habet *L. 1. C. de plus pet: Ergo. De*
inde L. 1. c. de litis cont: textus clarè dicitur
tunc contestata videtur, cum Iudex per narra-
tionem negotij causam audire incipit. Ergo
 collatio in citatione esse non potest. Ergo

collationis initium est, undè enarratio negotii incipit & consequenter quando litis contestatio. Neq; pugnat quod sup. (*tir: 2. de injus voc: n. 4. v. sed nihilominus*) dicamus citationem esse actū jurisdictionis contentiosæ, nam & oblatio libelli, reo à Judice facta reconventio, & huiusmodi actus, sunt jurisdictionis contentiosæ, neque tamen ab iis iudicium ceptum legitur, Et licet ceptum à citatione legatur. *L. si quis postea. ff. de jud. cap. gratum de off: deleg.* solum sensus est, ceptum esse improprie in sensu causali, quatenus citatio causa est subsequenti iudicii, non autem in sensu formali, ut benè *Lael. Manc: dissert. 3. cap: 5. n. 25.*

2. Est autem litis contestatio rei ad a-
 ctoris, vel contrâ, actoris ad rei petiti-
 onem principalem, negando vel affirman-
 do, seu confitendo, facta responsio, ani-
 mo litem contestandi. *cap. unico de lit: cont.*
 coram Judice, quia si re^o ante petitionem
 actoris in iudicio factam debitum fatea-
 tur, non per hoc inducitur litis contesta-
 tio *L. si debitori ff. de judic:* ut nec per re-
 sponsonem rei ad positiones actoris fit

litis contestatio *cit. cap. unico.* Barth: in *L. unica. C. n. 13. h. t.* nam qui ponit, non per hoc ostēdit se agere aut petere velle, multa enim subindē ponit actor, quæ tamen postea, non petit sibi semper per Judicis sententiam adjudicari, & aliud est ponere, aliud petere. SED neq; litis contestatio inducitur per nudam facti narrationem & responsionem secutam, quia, ut jam diximus, contestatio litis fit solūm per petitionis in jure propositionem & responsionem. *Divisa* à nonnullis in negativam & affirmativam. Affirmativam vocant, cū reus affirmativē litem contestatur fatendo debitū idq; vel purē, cum simpliciter reus debitum confitetur: vel non purē, cū simul objicit exceptionem peremptoriam. Negativam, cū Reus negativē respondet, inficiando simpliciter debitum, vulgatis verbis. *Nego narrata per actorem L. unica. & ibid. Gl: C. h. t.* aut dicendo *tu mentiris*, ut ex Bald: tradit *Marant. 6. h. t. n. 4.* nisi huiusmodi verba prolata fuerint ex calore iracundiæ. *Abb: in cit. cap. unico. n. 28. h. t.* Sed quid illa sibi sup: *animo contestandi litem?* an oportet expressis

eum dicere, se respondere animo con-
 testandi litem? *Minimè*, nam semper ita re-
 spōdere præsumitur, nisi expressè contra-
 rium protestatur. *Rota decis: 11. incip: si pars*
in antiquis. Quin etiamsi protestetur litem
 super libello exhibito contestari nolle, re-
 spondeat autem postea simpliciter, ad li-
 bellum negativè nihilomin⁹ per hoc cen-
 sebitur contestata lis *cit. cap. unico. h. t.* Ra-
 tio, quia protestatio actui contraria, tollit
 protestationis effectum. *cap. cum M. Ferr.*
de constit: & ibid: Felin: & Canonista comm.
 Fatemur tamen, si peremptoria exceptio
 contra intentionem actoris opponatur à
 Reo, litis contestationē impediri. *Marant.*
6. p. h. t. n. 6 & alij. quia non negat debi-
 tum v. g. qui se tutum exceptione asserit.

3. Utrum unicā duntaxat voce, an & li-
 bellis fieri possit litis contestatio: petunt
 aliqui. *Hostiensis* existimat vivam vocem
 exigi: Sed reclamant communis schola &
 quotidiana praxis, colligitur ex *Leg. 14. §.*
Patroni C. de iudicijs. Quæri præterea po-
 test, an in omnibus causis necessaria sit li-
 tis contestatio? enumerat enim *Marant.*
Socin: cap: frequenter ut lite non cont. casus

supra octuaginta, in quibus necessaria
 non sit. Nos breviter censemus, non requi-
 ri necessario litis cōtestationem i. in cau-
 sis spiritualibus, quando agitur de bene-
 ficiis Ecclesiasticis, decimis, matrimoniis,
 usuris, vel dictas causas quoquo modo
 tangentibus, ut electionibus, & provisio-
 nibus Ecclesiarum. *Clement. dispendio*
de judic: juncta Clem sæpè contingit: de verb. sig.
Panor. in cap. 1. n. 19. 2. in causis possessoris
cap. quia presulatus. & ibid. Gl. 1. q. 4. Panor.
in cit: cap: 1. n. 2. h. t. licet idem Panor. al-
ter sentiat in cap: consultationibus. sub: n. 9. de
offic: deleg: 3. in causis summariis, seu judi-
cio extraordinario. Henricus Can: in nov.
ad tit 7. de litis cont: & §. judicium extraordi-
narium tit: 1. de jud: Cæterum in causis ap-
pellationis ex citatione appellati, fit litis
contestatio, quando appellatum fuit
sententia definitiva. cap. Raynaldus ver. dil-
ctus & ibi DD. de testam: addit: ad decisi: 3. de
de appell: in nov: circa med: QVOD si appella-
tum fuit à sentētia interlocutoria, an tunc
in causa nullitatis, aliisq; causis notoriis,
contestatio litis fieri debeat? Vide Geib-
obs: 76. & 77. lib: 1. Adjiciunt aliqui que-
dam

dam, quæ pro litis contestatione cedere videantur, veluti libellus Principi oblat^o. L. 1. & 2. C. quand: lib: Princ: obl: fac: lit: cont: contumacia citati. L. properãd: 13. §. & si quid: & §. seq: C. de jud: nov: 112. cap. 2. usurpatio creditoris vel domini L. cum notissimi. 7. §. imò & illud C. de præscr. 3. an. libellus præfidi oblatus. L. 1. C. de annali except. Sed negat Farin q. 10. n. 51. Bald: ad L. ult ff: de eo per quẽ. n. 7.

4. Effectus complures numerat litis contestatio. 1. facit malæ fidei possessorem ex bonæ fidei. L. certum 22. L. morem. 26. C. de rei vindic: Menoch: lib. 2. præsumpt: 31. 2. excludit reum ab exceptionibus dilatoriis: quia per eam fingitur reus illis renunciare. cap: inter Monasterium de sent: & re jud: L. exceptionem C. de probat. nisi accepto iudicio ex nova causa emerferint, ut postea dicemus rit: de exception: 3. à die contestatæ litis currit instantia, de quibus insistentibus eidem inter litigatores, inducit quasi contractum. Gl. in L. 2. §. fin: ff. de prætor. stip: ita ut actor post litem contestatam, recedere à lite non possit, licet ante possit. Gl. in L. pen: ff. de trans. 4. interrumpit præscriptionem à reo inchoatam. ff: in L. Con-

tractibus. §. 1. & fin: C. de non. num. pec. 5. A-
ctiones morte perituras perpetuat, &
extendit ad 40. annos L. 1. §. 1. in fine C. de
an: except. 6. facit, ut actiones pœnales, ex
delictis vel quasi delictis descendentes, ad
reorum hæredes in solidum transeant. §. 1.
in fine Instit: de perpet: & temp: act: quæ alio-
quin ex juris civilis dispositione, non nisi
quatenus ad eos pervenisset, competere.
L. unica. C. ex delict: defunct: Licet de jure
Pontificio etiam lite non contestatâ in
solidum hæredes conveniri possint, ut a-
nimæ defuncti consulatur. cap: scri: de se-
pult: cap: tuæ nos: de usur: Atq; ita litis conte-
statio circa id quod interest, damna, sum-
ptus, fructus, reliquasq; accessiones, lite
pendente emergentes, iudicis officium
parit. L. adiles. §. ceterum. ff. de adilitio edicti.
& ab ipsius tempore, in actionibus stricti
juris fructus veniunt. L. videamus 83. §. si de
ctionem. ff. de usur: 7. facit ut ad sententi-
am definitivam procedi possit, de jure
communi; ad quam sine eâ procedi non
potest. ut in cap. si verò etiam authen: de ex-
hib: reis nov: 43. DD. in cap. quoniam frequen-
ter. ut lite non cont. & nos infra mox. Deni-
que

que multos alios operatur effectus, de quibus vide *Speculat. h. t. §. pen. & fin.*

5. Controversum est, an lite non contestata ad testium receptionem, aut sententiam definitivam procedi possit? Non potest regulariter, quia cum litis contestatio sit veluti basis, ac angularis lapis. *Baldus in cap. cit. unico. h. t. judiciarii ordinis*, neq; ante litis contestationem causa principalis in iudicium deducta dicatur, nihilq; petitum *cap. accedens. §. cum igitur. h. t.* consequens est, ut nihil etiam sit, super quo testes accipi possint, aut sup quo lite non contestata. Iudex sententiam ferre queat, ut proinde lata, ipso jure nulla sit. *cit. cap. accedens.* Neq; hinc inferes preberi occasionem reo, impediendi proterve quamlibet litis contestationem ac juris processum: quia si tribus edictis propositis, vel uno peremptorio, malitiosè, legitimè citatus, non compareat; tanquam contra contumacem, actor mittitur in possessionem bonorum rei petita. *L. contumacia §. contumax. ff. de re jud. Trident. c. 3. §. in causis sess. 25.* His verò si reus careat, excommunicationis gladio plecti poterit,

G 5,

colli-

colligitur ex *cap. 1. in fine. cap. tuæ fraterni-
tati. h. t.* Dixi regulariter, quia fallit dicta
regula, non tantum quando lite non con-
testata reus est contumax, sed etiam in ali-
is casibus, qui notantur à *Gl: in cap. quoniam
frequenter §. porrò in ver. regulariter. h. t.* Pri-
mò v. g. quando super fœdere matrimoni
spiritualis (quale est inter Prælatum & Ec-
clesiam) aut carnalis, contractis aut con-
trahendis quæstio movetur contra reum
contumacem: lite non contestatâ testes
recipiuntur. Secundò quando agitur per
viam inquisitionis. *cit. cap. quoniam.* Ter-
tiò, quando timetur de morte aut diutur-
nâ absentia testium sive re^o sit contumax,
sive etiam absens absq; malitia, ut conve-
niri non possit, possunt instante actore, li-
te non contestatâ testes recipi super Judi-
ce rei *cap. quoniam cit. in princ. h. t. cap. cum
olim de test: Gail: obs: 92. 93. 94. lib: 1. idemq;
est, si timeatur subornatio testiû, & quod
propter moram variabunt fidem suam. cit:
cap. quoniam. & ibi. Gl: in ver. subtrahatur. &
ibid. Panor. lib. 3. n. 6. §. duæ ff. de carb. edit.
aut si periculum oblivionis ob senium v.
g. iminet. arg: L. hac consultissima. §. at cum
huma-*

humana C. qui testament: fac. pos. Quartò, quando proceditur ad sententiã non definitivã, sed interlocutoriã. Abb: in rub. huius tit. Quintò in causis criminalibus civiliter intentatis, non autem criminaliter: quia in criminalibus probationes debent esse liquidissimæ & strictissimæ, nec ampliata. L. ult: C. de reprob. & in executionibus pœnarum, cessat favor. L. auxilium in princ. ff. de minor. cùm magatur de gravissimo præiudicio, & satius sit nocentem absolvere quam innocentem condemnare. L. absentem. ff. de pœnis. & hi ferè casus sunt frequentiores, in quibus absq; litis contestatione ad testium receptionem, & sententiã definitivã procedere licet.

TITULUS VII.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

C A S U S.

Iacobus Patavinus cognomento Grandis, dum cuiusdam Amici sui causã comendat Iudici; Adversæ Partis procuratorem liberiore linguã contra se plurimã loquentem au-